

VAKTSINEERIMINE ON OSA LAPSE ELUKINDLUSTUSEST NAKKUSHAIGUSTE VASTU

Haiguse vältimine on alati parem kui põdemine.

Lapsele tehtud vaktsineerimisi saab näha Terviseportaalis: terviseportaal.ee. Lapsevanema soovil paneb vaktsineerija need kirja ka kollasesse vaktsineerimispassi.

Õigeaegsest vaktsineerimisest saadav kasu on palju suurem kui võimalike kõrvaltoimete risk.

Vaata oma lapse vaktsineerimiskalendrit: vaktsineeri.ee/laste-vaktsineerimine/ajakava

Küsimuste korral võta ühendust oma perearsti või pereõega

Perearsti nõuandetelefon **1220**

www.vaktsineeri.ee
www.terviseportaal.ee

vaktsineeri.ee

KAITSE OMA LAST!

TERVISEKASSA

VAKTSINEERIMINE KAITSEB OHTLIKE NAKKUSHAIGUSTE EEST

Iga lapsevanem soovib kaitsta oma last. Vaktsineerimine on väga tõhus ja ohutu viis lapse kaitsmiseks rasketest nakkushaigustest. Tänu vaktsineerimisele on haigestumine paljudesse rasketesse nakkushaigustesse oluliselt vähenenud. Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) andmetel päästetakse igal aastal tänu vaktsineerimisele 2-3 miljonit inimest.

Oma lapse vaktsineerimisega aitate kaasa nakkushaiguste leviku takistamisele ja kaitsete oma lähikondseid. Samuti neid lapsi, keda tervislikul põhjusel vaktsineerida ei tohi.

NAKKUSHAIGUSED LEVIVAD MÄRKAMATULT

Nakkushaigusi põhjustavad haigustekitajad, milleks on enamasti silmale nähtamatud mikroorganismid: viirused või bakterid. Haigustekitajad võivad levida märkamatu inimeselt-inimesele õhu, vere, käte ja esemete kaudu, samuti mõnikord toidu ja joogi kaudu ning ka sugulisel teel. Nakatumise järel võib tekkida nakkushaigus.

Haigestumist mõjutavad mitmed tegurid - inimese tervislik seisund, haigustekitajaga kokkupuute viis ja kestvus, haigusete kitaja kogus ning immuunsuse olemasolu.

IMMUUNSÜSTEEM KAITSEB HAIGUSTEKITAJATE EEST

Immuunsüsteem on keha loomulik kaitsesüsteem haiguste vastu.

Nakkushaigustest jagu saamiseks peab immuunsüsteem kõigepealt tundma ära haigustekitajate pinnamolekulid, mida nimetatakse antigeenideks. Nende alusel saavad valged verelibled hakata tootma selle viiruse või bakteri vastaseid antikehi, mis ründavad haigustekitajaid, et haigusest jagu saada ning kaitsevad inimest ka edaspidi selle nakkushaiguse eest.

Antikehi ei hakka inimese immuunsüsteem tootma kohe, kui toimub nakatamine, vaid selleks kulub aega. Seni võivad haigustekitajad inimese kehas põletikku tekitades ja mürgaineid tootes teha palju kahju. Võimatu on täpselt ennustada, kui raskelt nakkushaigus ühel või teisel inimesel kulgeb.

Järgmisel korral samade haigustekitajatega nakatudes on immuunsüsteem juba

õppinud neid ära tundma ja nendest jagu saama. See tähendab, et nakkushaigus ei teki või see tekib palju kergemal kujul ning selle kohta öeldakse, et inimene on muutunud haiguse suhtes immuunseks.

Väikelast kaitsevad esimestel elukuudel temale ema vereringest raseduse ajal üle tulnud antikehad. Emalt saadud antikehad kaovad lapse vereringest esimese elupoolaasta jooksul. Seetõttu jääb lapse organism ohtlike nakkushaiguste ja nende tüsistuste vastu toetava kaitseta.

VAKTSINEERIMINE ON OHUTU JA TÕHUS VIIS IMMUUNSUSE SAAMISEKS

Vaktsiin sisaldab haigust tekitava viiruse või bakteri neid pinnamolekule (antigeene), mille kaudu immuunsüsteem haigustekitaja ära tunneb. Vaktsiinid on välja töötatud nii, et seal on ohutud antigeenid, mis haigestumist ei põhjusta.

Vaktsineerimise tulemusel kujuneb sarnane immuunsus nagu nakkushaiguse läbipõdemise järel, kuid ilma haiguse enda põdemise ohtude ja vaevusteta.

Vaktsineerimine immuunsüsteemi ei kahjusta. Kui mõne haiguse vastu vaktsineeritud laps nakatub, on immuunsüsteem valmis kohe teda kaitsma. Mikroorganismid hävitatakse enne, kui nad saavad hulgaliselt paljuneda. Nii on takistatud ka nakkuse levimine teistele inimestele. Mida kõrgem on vaktsineeritute arv, seda väiksem on nakkushaiguste levik ja oht nendesse haigestuda.

VAKTSIINID ON VÄGA TÕHUSAD

Enamus lapsea vaktsineerimistest kujundavad immuunsuse 95–99% vaktsineeritudel. Kui mõne haiguse vastu vaktsineeritud laps põeb haigust, on selle kulg reeglina palju kergem kui vaktsineerimata lastel.

Tänu haigusi ennetavatele vaktsiinidele on mitmete nakkushaiguste levik maailmas taandunud. Risk haigestuda on aga endiselt vaid ühe kokkupuutepunkti ja lennureisi kaugusel.

Nakkushaiguste levimise kiirus ja nende põhjustatud tüsistused varieeruvad. Näiteks üks leetritega nakatunu võib nakatada 12–18 vaktsineerimata inimest. Leetritesse haigestumisel tekib ühel lapsel kümnest kopsupõletik ja ühel tuhandest peajärgpõletik.

Vaktsineerimine kaitseb väikelast nii nakatumise kui ka nakkushaiguste rasketest tüsistustest eest.

MIS ON IMMUNISEERIMISKAVA?

Igas riigis kehtib immuniseerimiskava, mille alusel võimaldatakse vaktsineerimisi ja korduvvaktsineerimisi lastele ning täiskasvanutele tasuta. Immuniseerimiskava täiendatakse ja muudetakse vastavalt vajadusele ning võimalustele.

Eestis võimaldatakse riikliku immuniseerimiskavaga tasuta vaktsineerimist 13 haiguse vastu. Osa vaktsineerimistest tehakse liitvaktsiinidega, mis annavad korraga kaitse mitme haigustekitaja vastu. Liitvaktsiinidega väheneb nii süstete arv kui ka võimalike kõrvaltoimete esinemise sagedus.

Inaktiveeritud vaktsiinid ei sisalda elusaid haigustekitajaid. Inaktiveeritud vaktsiinid sisaldavad surmatud tervet haigustekitajat (nt lastehalvatuse vastane vaktsiin) või selle erinevaid komponente (nt vaktsiinid difteeria, teetanuse, läkaköha, B-tüübi hemofiilusnakkuse vastu).

HAIGUS, MILLE VASTU VAKTSINEERITAKSE	LAPSE VANUS				6 KUUD	1 AASTA	1,5-2 AASTAT	6-7 AASTAT	12-14 AASTAT (15-18 AASTAT)	13 AASTAT	15-16 AASTAT
	1-5 PÄEVA	2 KUUD	3 KUUD	4,5 KUUD							
Tuberkuloos	●										
Rotaviirusnakkus		● 1. doos	● 2. doos								
Difteeria, teetanus, läkaköha, lastehalvatus, B-tüübi hemofiilusnakkus ja B-viirushepatiit			● 1. doos	● 2. doos	● 3. doos		● 4. doos	● 5. doos*			● 6. doos**
Leetrid, punetised, mumps						● 1. doos				● 2. doos	
Inimpapilloomiviirus (HPV)									●		
Gripp					●	Iga-aastaselt enne gripihooaja algust (oktoobris-novembris)		●	Gripi riskirühma kuuluvatele lastele kuni 18. eluaastani iga-aastaselt enne gripihooaja algust (oktoobris-novembris)		

* Vaktsineeritakse difteeria, teetanuse, läkaköha ja lastehalvatuse vastu
 ** Vaktsineeritakse difteeria, teetanuse ja läkaköha vastu

Vaktsineerimiseks kasutatakse elusvaktsiine ja inaktiveeritud vaktsiine.

Elusvaktsiinid sisaldavad elusaid nõrgestatud mikroorganisme, mis ei ole võimelised põhjustama terve immuunsüsteemiga lapsel haigust, küll aga tekitavad nakkushaiguse eest kaitsva immuunsuse. Elusvaktsiinid on näiteks tuberkuloosivaktsiin, rotaviiruse vastane vaktsiin ning leetrite, mumpsi ja punetiste vaktsiin.

Vaktsiinides on väga väikestes kogustes ka organismile ohutuid abiaineid, mis on vajalikud vaktsiinide tõhususe ja ohutuse suurendamiseks. Nendel väikestel ainekogustel tervisele kahjulikku toimet ei ole

Pärast vaktsiini esmast manustamist kulub immuunsuse kujunemiseni tavaliselt paar nädalat. Immuunsuse püsimisele aitab kaasa immuunsüsteemi korduv kokkupuude antigeenidega. Seepärast manustatakse mõnda vaktsiini immuniseerimiskava järgi korduvalt.

LASTE VAKTSINEERIMISKALENDRI ON KUUS VAKTSIINI

Sünnitusmajas vaktsineeritakse lapsi tuberkuloosi vastu. Tuberkuloosivaktsiin kaitseb tõhusalt väikelapsi raskete tuberkuloosivormide eest, kuid ei anna nende haigusvormide vastu eluaegset kaitset. Vaktsiini korduv manustamine nakkuskaitset ei tõhusta ja seetõttu seda ka ei tehta. Riskirühma lastele manustatakse sünnijärgsel ka B-viirus-hepatiidi vaktsiini.

Kahe kuu vanuses alustatakse väikelaste vaktsineerimist rotaviirusnakkuse vastu. Sõltuvalt vaktsiinist manustatakse imikueas kokku kaks või kolm doosi. Vaktsiini manustatakse suukaudselt.

Kolme kuu vanuses alustatakse vaktsineerimist kuue haiguse: difteeria, teetanuse, läkakõha, lastehalvatuse, B-viirushepatiidi ja B-tüübi hemofiilusnakkuse vastu. Selleks kasutatakse liitvaktsiini, mis annab korraga kaitse kõigi haiguste vastu. Püsiva immuunsuse kujundamiseks manustatakse nende haiguste vastast vaktsiini korduvalt.

B-hepatiidi vaktsiin annab väga pikaajalise kaitse, mistõttu imikueas B-hepatiidi vastu vaktsineeritud lapsed ei vaja hiljem B-hepatiidi vaktsiini kordussüste.

Inimese papilloomiviiruse (HPV) vastu vaktsineeritakse 12-14aastaseid poisse ja tüdrukuid. Tasuta vaktsineerimist võimaldatakse ka 15-18-aastastele noortele, kes ei ole varem HPV vastu vaktsineeritud. HPV vastu vaktsineeritakse enamasti koolis. Kooliõde küsib alaealiste vaktsineerimiseks lapsevanema nõusoleku.

Leetrite, mumpsu ja punetiste vastu vaktsineeritakse 1 aasta vanuselt ning kordussüst tehakse 13 aasta vanuselt.

Difteeria ja teetanuse vastu vaktsineerimist tuleks jätkata täiskasvanueas iga kümne aasta järel. See vaktsiin on täiskasvanutele tasuta ning seda saab teha perearsti juures.

TUBERKULOOS

Tuberkuloos on raske ning pikaajalist ravi vajav haigus. Tuberkuloos võib kahjustada kopse, aga ka teisi organeid. Väikelastel võib tuberkuloositekitaja põhjustada väga raskekujulist ajukelmepõletikku. Tuberkuloosi vastu vaktsineeritakse vastsündinuid 1–5 päeva vanuses. Mõne nädala möödudes võib süstikohale vasakul õlavarrel tekkida sõlmeke, millest võib mõnikord erituda mäda. Süstekohta tuleb puhastada puhta veega, muud ravi see ei vaja. Tuberkuloosivaktsiin sisaldab nõrgestatud elusbakterit, mistõttu on see vastunäidustatud immuunpuudulikkuse korral.

Eestis on viimastel aastatel tuberkuloosi haigestumine vähenenud, kuid see on siiski kordades suurem kui naaberriikides Soomes ja Rootsis. Samuti on Eestis levinud ravimitele resistentset tuberkuloosibakterid.

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

- Tuberkuloos võib kahjustada kopse, aga ka teisi organeid.
- Kopsutuberkuloosi kõige sagedasemaks sümptomiks on pikaajaline köha, ka veriköha ja valu rindkeres.
- Väikelastel võib haigus põhjustada väga rasket ajukelmepõletikku.
- Tuberkuloosi ravi kestab 6–24 kuud.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Harvemini kui ühel lapsel 100st: palavik, süstekohta eritis või haavand, lümfisõlmede suurenemine, peavalu, lümfisõlme mädane põletik.
- Harvemini kui ühel lapsel 1000st: süstekohta mädapõletik, vaktsiinist põhjustatud bakterinfektsioon, mis võib levida üle kogu keha, sealhulgas luudesse (oht on nõrgenenud immuunsüsteemiga lapsel).

NAKKUSHAIGUSED VÕIVAD PÕHJUSTADA RASKEID TÛSISTUSI

B-VIIRUSHEPATIIT

Hepatiit on maksapõletik. B-hepatiiti põhjustab viirus, mis levib eelkõige vere, aga ka teiste kehavedelike kaudu. B-hepatiidi viirus võib levida ka tillukeste, silmale pea nähtamatute verekogustega. Haiguse levik on salakaval – kuni kolmandik B-hepatiiti põdevatest inimestest ei tea endal olevat olnud nakatumisvõimalusi. B-hepatiidi viirus võib levida ka sugulisel teel ning sünnitusel emalt lapsele.

Täiskasvanutel kulgeb B-hepatiit 60% juhtudest ilma ägedate haigusnähtudeta. Krooniline maksapõletik kujuneb ligikaudu 5% nakatunutest. Krooniline B-hepatiit on maksavähi riskifaktor. Lapseas nakatudes on oluliselt suurem oht haiguse krooniliseks kuluks. Kui laps saab nakkuse sünni ajal, tekib krooniline maksakahjustus peaaegu kõigil; kui laps nakatub väikelapseas, on maksakahjustuse oht kuni 50% juhtudel. Seetõttu alustatakse B-hepatiidi vastast vaktsineerimist varases lapseas. B-hepatiidi vaktsiin maksale mõju ei avalda ja vastsündinute kollasust ei põhjusta.

DIFTEERIA

Difteeria põhjustab hingamisteedes, peamiselt neelus ja kõris kattudega põletikku. Paksud katud kõris võivad põhjustada hingamistakistuse ja lämbumise. Kui haigustekitaja toksiin kahjustab südant või närvisüsteemi, võib haigus lõppeda surmaga – pea iga kümnes difteeriasse haigestunu sureb.

Tänu vaktsineerimisele suudeti Eestis peatada difteeria levik 1964. aastaks. Eestis oli viimane difteeria juhtum 2001. aastal, küll aga esineb haigust meie naaberriikides Lätis ja Venemaal ning mõnedes teistes EL riikides. Seega on oht nakkushaiguse levikuks väga lähedal.

TEETANUS

Teetanus ehk kangestuskramptõbi on väga raske kuluga ja sageli surmaga lõppev haigus. Teetanuse korral tekivad kõigepealt krampid haava läheduses või lõualihastes, edasi haaravad krampid juba kogu keha.

Teetanust põhjustab pinnases, nt mullas, kõdus, sõnnikus ja tolmus asuv bakter. Teetanuse oht võib kaasneda marrastuste, lõike- ja torkehaavade ning nahka läbivate pindude, aga ka putukate ja loomade hammustustega. Vaktsiini manustamise järel võtab immuunsuse kujunemine aega, seetõttu peaks olema vaktsineerimine tehtud enne võimaliku nakkusohu tekkimist.

B-TÜÜBI HEMOFIILUSNAKKUS

Enne b-tüübi hemofiilusnakkuse vastase vaktsineerimisega alustamist oli see bakter kõige levinum imikute ja väikelaste mädase ajukelmepõletiku ehk meningiidi põhjustaja Eestis. Mädane ajukelmepõletik on väga raske haigus, mis võib põhjustada kuulmislangust ja vaimset arengupeatust, kuid võib lõppeda ka surmaga. Hemofiilusmeningiiti on esinenud kõige sagedamini 6–12 kuu vanustel lastel. Haigestumise riski hinnatakse kõrgeks kuni viienda eluaastani.

LÄKAKÖHA

Läkaköha on pikka aega (nädalaid või isegi kuid) kestev ägedate kõhahoogudega haigus. Imikutel võib läkaköha põhjustada hingamisseisakuid, kopsupõletikku, hingamispuudulikkust, aga ka krampe ja püsivat ajukahjustust.

Ka hilisemas vanuses põetud läkaköha võib põhjustada tüsistusi. Läkaköha on keeruline raviga. Antibiootikumid on tõhusad haiguse sümptomite leevendamiseks ja kestvuse lühendamiseks ning haiguse edasise leviku vähendamiseks, kui neid kasutatakse haiguse varases staadiumis.

Läkaköha läbipõdemine ei anna eluaegset immuunsust, mistõttu võib põdeda läkaköha elu jooksul korduvalt. Ka vaktsineerimine ei anna läkaköha vastu eluaegset immuunsust, kuid vaktsiin aitab hoida ära raske kuluga haiguse ja eluohtlikud tüsistused.

Läkaköha esineb Eestis sageli ka koolilaste ja täiskasvanute hulgas. Seetõttu vaktsineeritakse immuniseerimiskava järgi läkaköha vastu lisaks imikutele ja väikelastele ka 15-16aastaseid noori. Läkaköha vaktsiini soovitatakse ka lapseootel naistele raseduse III trimestris, et kaitsta vastsündinud last esimestel elukuudel.

POLIOMÜELIIT EHK LASTEHALVATUS

Lastehalvatustõbi on viiruslik nakkushaigus, mis võib põhjustada lihaste halvatus. Kergematel juhtudel kulgeb haigus palaviku, pea-, kurgu- ja kõhu-valuga. Raskematel juhtudel võib tekkida jäsemelihaste halvatus, mis jätab püsiva liikumispuude. Hingamislihaste halvatus võib lõppeda surmaga.

Eesti suurim lastehalvatuse puhang oli 1958. aastal, mil haigestus 991 inimest. Neist pea pooltel tekkis erineva raskusega halvatus ning ligi 75 haiget tabas ka hingamispuudulikkus. Lastehalvatuse vastase vaktsineerimisega alustati Eestis 1959. aastast. Alates 1961. aastast ei ole lastehalvatust Eestis esinenud. Vaktsineerida on aga vajalik, sest haigus on endiselt maailmas levimas. Nakkushaigused levivad kiiresti riigist-riiki ja mandrit-mandrile.

2021. aastal esines Tadžikistanis poliomüeliidi puhang, nakatus 50 last, 34-l neist arenes välja halvatus. 2022. aastal registreeriti poliomüeliidi juhtumeid Ukrainas ja polioviiruseid leiti Suurbritannia reovees.

VAKTSIIN ANNAB KORRAGA KAITSE NENDE KUUE HAIGUSE VASTU:

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

DIFTEERIA

- Paksud katud kõris võivad põhjustada hingamistakistuse ja lämbumise.
- Kuni üks seitsmest patsiendist sureb.
- Bakterid vallandavad toksiini, mis võib põhjustada närvihaigusi ja südamepuudulikkust.

TEETANUS

- Kaks haigestunut sajast sureb.
- Kõige ohtlikum on haigus väga väikestele või eakatele

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: nutmine ja rahutus, unetus, ärrituvus, palavik, süstekoha valu, punetus ja turse, isutus, oksendamine.
- Harvemini kui ühel lapsel 10st: kaua kestev nutt, kõhulahtisus, süstekoha kõvastumine.
- Harvemini kui ühel lapsel 100st: allergiline reaktsioon, kõrge palavik üle 39,6 °C, süstekoha külm (sõlmeke).

LÄKAKÖHA

- Üks alla kuue kuu vanune imik 125st, kes haukuvalt köhib, sureb kas kopsupõletiku või ajukahjustuse tõttu.

B-VIIRUSHEPATIIT

- Ühel neljast nakkuse kandjast areneb välja tsirroos või maksavähk.

LASTEHALVATUS

- Lastehalvatuse tõttu sureb kuni kolm patsienti kümnest ja paljud ellujäänud patsientidest jäävad püsivalt halvatuks

B-TÜÜBI HEMOFIILUSNAKKUS

- Üks 20st meningiiti põdevast inimesest sureb ja ühel neljast ellujäänust võib tekkida püsiv ajukahjustus.
- Kõripealise põletik, mis võib sulgeda hingamisteed ja põhjustada lämbumise.

- Harvemini kui ühel lapsel 1000st: tõsine allergiline reaktsioon (minutite jooksul pärast süsti), krambid palavikuga või ilma, lööve, süstitud jäseme ulatuslik turse.
- Harvemini kui ühel lapsel 10 000st episood, kus laps satub šokilaadsesse olekusse või on kahvatu, loid ja teatud aja jooksul passiivne.

LEETRID

Leetrid on lööbe ja palavikuga kulgev ning väga nakkav viirushaigus. Ühel leetrihaigel kümnest tekib tüsistusena kopsupõletik või keskkõrvapõletik. Tüsistusena võib tekkida ka peaaajupõletik. Leetrid võivad kulgeda väga raskelt.

Leetrid põhjustavad veel praegugi mitmes Euroopa riigis vaktsineerimata laste surmasid. Üksikuid leetrite juhtumeid esineb igal aastal ka Eestis.

PUNETISED

Punetised on lapseas ja ka täiskasvanutel üldjuhul kerge kuluga väga nakkav viirushaigus. Haigestumisega kaasnevad palavik, lööve ja liigesvalu.

Haiguse tõsidus on seotud just kaasasündinud punetiste sündroomiga. Punetiste põdemine raseduse esimesel trimestril võib põhjustada 90% tõenäosusega pimedat, kurdi, südamerikkega või vaimse arengupeetusega lapse sünni. Raseduse teisel kolmandikul põetud punetised põhjustavad väärarenguid kolmandikul juhtudest. Nakkus võib põhjustada ka raseduse katkemise.

Tänu piisavale vaktsineerimisega hõlmatusele Eestis kaasasündinud punetiste sündroomi enam ei esine. Kui hõlmatust langeb, võib haigus vaktsineerimata elanikkonnas uuesti levima hakata ja rasedusaegsed kahjustused lootel muutuvad taas võimalikuks.

MUMPS

Mumps on äge viiruslik nakkushaigus, mis levib piisknakkusena köhimisel ja aevastamisel. Haigus põhjustab palavikku ja valulikku turset kõrvasüljenäärmetes, kuid kahjustab ka teisi süljenäärmeid. Vähem on teada, et viirus kahjustab ka kõhunääret, munandeid ja munasarju ning võib põhjustada viljatust. Mumpsiga kaasneb sageli tugeva peavaluga kulgev ajukelmepõletik, mille tüsistusena võib kujuneda kuulmislangus või kurtus.

VAKTSIIN ANNAB KORRAGA KAITSE NENDE KOLME HAIGUSE VASTU:

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

LEETRID

- Ühel leetrid põdeval lapsel 15st tekib kopsupõletik ja ühel 1000st peaaajupõletik.
- Üks kümnest peaaajupõletikuga lapsest sureb, teistel võib tekkida püsiv ajukahjustus.
- Ühel haigestunud 100 000st võib tekkida surmav ajukahjustus.

PUNETISED

- Lööve, lümfisõlmede suuremine ja valulikkus ning liigeste valulikkus.
- Ühel inimesel 3000st võib tekkida verevalumeid, verejooks või peaaajupõletik.
- Kui ema haigestub punetistesse raseduse esimesel trimestril, sünnib beebi 9 juhul 10st raske väärarenguga, kurdi või pimedana.

MUMPS

- Ühel lapsel 5000st esineb peaaajupõletik.
- Ühel mehel viiest (nooruk/täiskasvanu) esineb munandite põletik.
- Mõnel juhul põhjustab mumps viljatust või püsivat kurtust.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: palavik (38,5 °C või kõrgem), süstekoha punetus, valu ja turse.
- Harvemini kui ühel lapsel 10st: leetritele sarnane lööve 1-2 nädalat pärast vaktsineerimist, mis ei ole nakkusohtlik; verevalu süstekohal.
- Harvemini kui ühel lapsel 100st: süstekoha lööve, nõgeslööve, seedehäired, nohu või muu külmetushaigus, nutt.
- Harvemini kui ühel lapsel 10 000st: tõsine allergiline reaktsioon (minutite jooksul pärast süsti), krampid palavikuga või ilma, lööve, süstitud jäseme ulatuslik turse, pärast MMR-vaktsiini esimest annust vere-liistakute arvu vähenemine, mis võib põhjustada verevalumeid või verejooksu, lümfisõlmede valu, palavikuta krampid või krampihood, liigesevalu.

ROTAVIIRUSNAKKUS

Rotaviirusnakkus on üks levinumaid ägeda kõhulahtisuse põhjustajaid imiku- ja väikelapseas. Kogu maailmas põeb seda oksendamise ja kõhulahtisusega kulgevat nakkust üle 100 miljoni väikelapse aastas. Rotaviirus on väga nakkav.

Arvatakse, et iga 5-aastane laps on vähemalt ühe korra põdenud rotaviirusinfektsiooni.

Viirus levib peamiselt pesemata käte ja saastunud esemete kaudu. Paljudel juhtudel kulgeb haigus kergelt ja seda ravitakse kodus. Siiski võivad oksendamine ja kõhulahtisus põhjustada organismis sedavõrd suure vee ja soolade kao, et laps vajab haiglaravi. Mida noorem on laps, seda raskemini võib rotaviirusnakkus kulgeda. Rotaviirusnakkuse vastast vaktsineerimist tuleb alustada varakult: 1,5 kuni 3 kuu vanuses. Rotaviirusvaktsiini manustatakse suu kaudu.

ROTAVIIRUSNAKKUS

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

- Haigus võib kulgeda kerge kõhulahtisusega, ent võib esineda ka rasket vedelikukaotust põhjustavat kõhulahtisust ja palavikku, mis võivad viia surmani.
- Enne vaktsiini kasutuselevõttu vajas Eestis igal aastal rotaviirusnakkuse tõttu haiglaravi ligi 1000 last.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: kõhulahtisus ja oksendamine, palavik.
- Harvemini kui ühel lapsel 10st: nohu, kurguvalu.
- Harvemini kui ühel lapsel 100st: kõrvapõletik, lööve, veri väljaheites.
- Harvemini kui ühel lapsel 1000st: nõgeslööve, hingamisraskus.
- Harvemini kui ühel lapsel 10 000st: soolesopistus (sooleosa ummistub või pöördub - selle tunnusteks võivad olla tugev kõhuvalu, püsiv oksendamine, veri väljaheites, kõhu paistetus ja/või kõrge palavik).

HPV-NAKKUS

HPV ehk inimese papilloomiviirus on väga laialt levinud ja enamik inimesi nakatub elu jooksul mõne HPV viiruse tüvega. Enamasti suudab organism viirusest mõne aasta jooksul ise vabaneda, kuid mõned HPV tüübid võivad põhjustada nii meestel kui naistel vähki genitaalpiirkonnas või suuõõnes.

Nakkus levib inimeselt inimesele limaskestade kokkupuutel, nt seksuaalvahekorra ajal, kuid piisab ka lihtsalt intiimsetest puudutustest. HPV-vaktsiini võimaldatakse Eestis tasuta 12-18-aastastele poistele ja tüdrukutele. Vaktsineerida soovitatakse esimesel võimalusel lapse 12-aastaseks saamisel, kuna vaktsineerimine on tõhusaim just enne viirusega kokku puutumist.

HPV-NAKKUS

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

- Eestis haigestub igal aastal HPV põhjustatud vähki ligikaudu 300 inimest.
- HPV tüübid 16 ja 18 põhjustavad ligi 70% kõigist emakakaelavähi juhtudest.
- Meestel esineb sagedamini HPV põhjustatud pea- ja kaelapiirkonna vähki.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: peavalu, süstekoha valu, turse ja punetus.
- Harvemini kui ühel lapsel 10st: palavik, väsimus, süstekoha sügelus või verevalu, pearinglus, iiveldus.
- Harvemini kui ühel lapsel 100st: vahetult süstimise järel minestamine, millega võivad kaasneda tõmblused, lümfisõlmede suurenemine, nõgeslööve, lihasvalu, liigesvalu, halb enesetunne, nõrkus, külmavärinad.
- Harvemini kui ühel lapsel 1000st: allergiline reaktsioon, veelgi harvem raske allergiline reaktsioon.

GRIPP

Gripp on raske hingamisteede haigus, mis levib hooajaliste puhangutena kogu maailmas. Gripiviiruse suure muutlikkuse tõttu gripivaktsiin pikaajalist kaitset ei paku. Seetõttu muudetakse igal aastal gripivaktsiini koostist vastavalt Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) gripiviiruste seire tulemustele ning enne uue gripihooaja algust soovitatakse manustada uus vaktsiinidoos.

Gripitüsistuste risk on suurem väikelastel, eakatel, lapseootel naistel ja nõrgenenud immuunsüsteemiga või krooniliste haigustega inimestel. Gripivastane vaktsineerimine on eriti oluline krooniliste haiguste, nt diabeedi, kopsuhaiguse (näiteks astma), neeruhaiguse, immuunpuudulikkuse või kaasasündinud südamerikkega lastele. Gripivaktsiin aitab vältida gripiviiruse põhjustatud rasket haigestumist, kuid ei hoiä ära teisi palavikuga kulgevaid viirushaigusi.

Eestis võimaldatakse tasuta gripivastast vaktsineerimist kuni 7-aastastele lastele, üle 60-aastastele eakatele, lapseootel naistele, üld- ja erihoolekande (ööpäevaringse ja kogukonnas elamise) teenusel olevatele inimestele ning gripi riskirühma kuuluvatele alaealistele.

GRIPP

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

- Gripp võib kulgeda väga raskelt väikelastel, lapseootel naistel, üle 60-aastastel eakatel ja gripi riskirühma kuuluvatel inimestel. Gripp võib tuua kaasa raskeid tüsistusi, näiteks kopsupõletik, keskkõrva-põletik ja muude krooniliste haiguste ägenemise.
- Gripi tüsistused võivad lõppeda surmaga.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: süstekoha punetus või valu, halb enesetunne, peavalu, lihasvalu, lastel ka palavik, ärritus, söögiisu kaotus, uimasus.
- Harvemini kui ühel inimesel 10st: palavik ja külmavärinad, süstekoha punetus, turse või kõvastumine.
- Harvemini kui ühel inimesel 100st: lümfisõlmede valu, pearinglus, väsimus, kuumahood, seedehäired, süstekoha verevalum ja sügelus.
- Harvemini kui ühel inimesel 1000st: allergilised reaktsioonid, unisus, naha tundlikkuse häired, higistamine, liigesevalu, griplaadne seisund, hingeldus.

Lisaks riikliku immuniseerimiskava raames tehtavatele vaktsineerimistele on võimalik lapsi vaktsineerida ka mitmete teiste Eestis levivate nakkus- haiguste vastu (nt pneumokokk-nakkus, puukentsefaliit, tuulerõuged). Lisaks võib olla vajalik vaktsineerida mõnede nakkus- haiguste vastu enne reisile minekut. Vaktsineerimise osas tasub pidada nõu oma perearstiga.

PNEUMOKOKK-NAKKUS

Pneumokokk-nakkus võib põhjustada keskkõrva- ja põskkoopapõletikku, mõned alatüübid ka kopsupõletikku, mädast ajukelmepõletikku ja veremürgitust. Mitmes Euroopa riigis kuulub pneumokoki vaktsiin riiklikku immuniseerimiskavasse.

Pneumokokk-nakkuse vastane vaktsiin Eestis praegu veel immuniseerimiskavasse ei kuulu, kuid seda soovitatakse riskirühma kuuluvatele inimestele. Täpsema loetelu riskirühmadest leiab veebilehel vaktsineeri.ee. Riskirühma kuuluvatele inimestele on pneumokoki vastane vaktsineerimine tasuta, kuid selleks tuleb konsulteerida perearsti või raviarstiga.

PNEUMOKOKK-NAKKUS

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

- Kümnest meningiiti põdevast inimesest kolm sureb.
- Pneumokokk-nakkus põhjustab kolmandiku kõigist kopsupõletiku juhtudest täiskasvanutel ja pooled kopsupõletiku juhtudest, mis vajavad haiglaravi.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: söögiisu vähenemine, peavalu, lihasvalu, liigesevalu, väsimus, süstekoha valu; lastel ka isutus, ärritus, unisus, palavik.
- Harvemini kui ühel inimesel 10st: palavik, süstekoha punetus ja turse; lastel ka kõhulahtisus, oksendamine, lööve, palavik üle 38,9 C.
- Harvemini kui ühel inimesel 100st: allergiline reaktsioon, seedehäired, lümfisõlmede suurenemine, külmavärinad; lastel ka nutmine, nõgeslööve.

PUUKENTSEFALIIT

Puukentsefaliidi viirus levib inimesele nakatunud puugi hammustuse kaudu. Haiguse kergem kulg piirdub gripisarnaste nähtudega, kuid viirus võib põhjustada ka ajupõletikku ja ajukelmepõletikku. Kuigi oht puukidega kokku puutuda on suurem maapiirkonnas ja metsas, on puugid väga levinud ka linnaparkides ja haljasaladel. Puukentsefaliidi ohupiirkonnaks loetakse kogu Eestit.

Lapsi soovitatakse vaksineerida puukentsefaliidi vastu alates 1 aasta vanusest. Vaksineerimiskuuri koosneb kolmest doosist, millest esimesed kaks tehakse 1-kuulise vahega ja kolmas aasta hiljem. Hiljem tuleks vaksineerimiskuuri korraldada 3-5 aasta järel.

PUUKENTSEFALIIT

HAIGUSE VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED

- Puukentsefaliit võib põhjustada aju- ja seljaaju põletikku, mis võib lõppeda surmaga.
- Haigus võib põhjustada mitmesuguseid neuroloogilisi tüsistusi nagu mälu, keskendumisvõime ja üldise kognitiivse funktsiooni häired, samuti lihaskõhust ja koordinatsioonihäireid.

VAKTSIINI VÕIMALIKUD KÕRVALTOIMED

- Väga sageli: süstekoha valulikkus ja turse.
- Harvemini kui ühel inimesel 10st: isutus, rahutus ja unehäired, väsimus, halb enesetunne, peavalu, iiveldus, oksendamine, lihavalu, palavik.
- Harvemini kui ühel inimesel 100st: lümfisõlmede suurenemine, kõhuvalu, liigesevalu, külmavärinad.
- Harvemini kui ühel inimesel 1000st: nahatundlikkuse häired, pearinglus, kõhulahtisus, seedehäired, nõgeslööve, süstekoha sügelus.

OSA HAIGUSI VÕIVAD KULGEDA ERITI RASKELT JUST IMIKUEAS

Rohkem kui pool B-tüübi hemofiilusbakteri põhjustatud rasketest haigusjuhtudest on esinenud alla 1-aastastel lastel, samuti on läkaköha kulg kõige raskem imikueas.

Imiku- või väikelapseas B-hepatiiti nakatumise tagajärjeks on suure tõenäosusega krooniline maksapõletik ja maksatsirroos.

Tuberkuloosibakter võib imikul ja väikelapsel põhjustada väga raskekujulise ajukelmepõletiku.

Vaksineerimine annab väikelapse immuunsüsteemile jõukohase koormuse. Juba sündides ja kohe sünni järel puutub inimorganism kokku paljude võõraste ainete ehk antigeenidega. Seega alustab immuunsüsteem võitlust võimalike haigustekitajatega juba sünnist alates.

Vaktsiinide mõju inimorganismile on väga põhjalikult uuritud. Kuna nii laste kui täiskasvanute immuunsüsteem tegeleb pidevalt miljonite antigeenidega, on vaktsiinide antigeenid nagu pisike tilk kõigi antigeenide meres. Lapseas saadud vaktsiinid aitavad kindlustada turvalist tulevikku terve elukaare jooksul.

Tänapäevastes liitvaktsiinides on palju vähem antigeene kui haigusi tekitavates mikroobides või mitmes varem kasutusel olnud vaktsiinis. Näiteks difteeria, teetanuse, läkaköha, hemofiilnakkuse, lastehalvatuse ja B-viirushepatiidi eest kaitsvas liitvaktsiinis on kokku vähem kui 25 antigeeni. Samas oli kunagi laialt kasutusel olnud läkaköha vaktsiinis üksi vähemalt 3000 erinevat antigeeni.

Konkreetselt vaktsiini kohta täpsema teabe saamiseks vaata vaktsiini pakendi infolehte ravimiregistrilt ravimiregister.ee

VAKTSINEERIMISELE ON VÄGA VÄHE VASTUNÄIDUSTUSI

Kui lapsel on esinenud mõnele vaktsiinile või ravimile varem anafülaktilist (tõsist allergilist) reaktsiooni, tuleb sellest vaktsineerijat teavitada. Anafülaksia on harvaesinev reaktsioon, mis on eluohtlik ja mis võib tekkida mistahes aine suhtes. Kui inimesel on esinenud anafülaksia ühe aine suhtes, on tal suurem tõenäosus selle tekkimiseks ka mõne teise aine suhtes. Seepärast tuleb olla vaktsineerimisel tähelepanelik ja lapse tervist vaktsineerimise järel tähelepanelikult jälgida.

Imiku- ja väikelapseas sageli esinev munaallergia ei ole vaktsineerimisele vastunäidustuseks. Ka teised allergiad, nt tolmulestadele, õietolmule, toidule, putukamürgile või loomadele ei ole vaktsineerimise vastunäidustuseks, pigem just vastupidi - allergikutel on vaktsineerimisest võita, kuna immuunsüsteemi tugevdamine aitab allergiat alla suruda.

Raseduse ajal ja immuunpuudulikkuse korral on vastunäidustatud elusvaktsiinid – sellisel juhul neid vaktsiine ei tehta. Vaktsineerimine soovitatakse lükata edasi, kui laps on palavikus või äsja haigeks jäänud. Haiguse paranemisfaasis ei ole väike köha või nohu vaktsineerimisele vastunäidustuseks.

VAKTSINEERIMISE KÕRVALTOIMED ON LEEBED JA KIIRELT MÖÖDUVAD

Sarnaselt teistele ravimitele võivad ka vaktsiinide kasutamisega kaasneda kõrvaltoimed. Üldjuhul on need kerged ja kiirelt mööduvad. Vaktsineerimisest saadav kasu on palju suurem kui võimalike kõrvaltoimete risk.

- Pärast vaktsineerimist võib süsteakoht olla 1-3 päeva jooksul valulik, punetav või turses.
- Mõnikord võib tõusta palavik, mis on samuti organismi tavapärane reaktsioon vaktsineerimisele. Palavik möödub reeglina 2-3 päeva jooksul.
- Teiste kõrvaltoimete tõenäosus on väike: tuberkuloosivaktsiin võib põhjustada kaenlaaluse lümfisõlme suurenemist või mädanikku. Väga harvadel juhtudel, kui lapse immuunsüsteem on mõne muu haiguse tõttu nõrgenenud, võib tuberkuloosivaktsiini järel tekkida üldinfektsioon. Leetrite, mumpsu ja punetiste vaktsiinisüsti tegemise järel võib mõne nädala möödudes tekkida lühiajaline isemööduv nahalööve või turse kaela piirkonnas. Need seisundid ei ole nakkus- ohtlikud. Väga harva võib tekkida laialdane turse jäseme piirkonnas, kuhu vaktsiini süstiti, mööduv vereliistakute vähesus jt mööduvad kõrvaltoimed.

- Lastel, kellel on palavikukrampide tekkeks kaasasündinud eelsoodumus, võivad palaviku foonil vallanduda palavikukrampid. Sellistel lastel võivad palavikukrampid vallanduda igasuguse palaviku korral - hoopis suurem on palavikukrampide tõenäosus päris nakkushaiguse korral ning vaktsineerimise järel juhtub seda väga harva.
- Immuniseerimisega seotud tugeva allergilise reaktsiooni (anafülaktilise šoki) risk on üliväike, suurusjärgus üks juhtum miljoni vaktsineerimise kohta. Anafülaktilise reaktsiooni korral on vajalik kiire ja tõhus esmaabi. Seetõttu soovitatakse pärast vaktsiinisüsti saamist veel veerand tunniks jääda tervishoiuasutusse jälgimisele.

Iga vaktsiini spetsiifilised vastunäidustused, kõrvaltoimed ja ettevaatusabinõud on kirjas vaktsiini infolehes.

Vaktsiinid on olnud kasutusel aastakümneid. Seost vaktsineerimise ja teiste lapseas kujunevate neuroloogiliste haiguste või püsivate tervisehäirete vahel leitud ei ole.

Eestis sünnib aastas ligikaudu 15 000 last. Kahjuks ei sünni kõik lapsed päris tervetena ja terviseprobleeme võib tekkida ka imiku- ja väikelapseas. Vaktsiinide kohta on tehtud väga palju teadusuuringuid ning ei ole leitud põhjuslikku seost vaktsineerimise ja autismi, diabeedi, imikute äkksurma, astma, atoopilise dermatiidi jpt haiguste vahel.

Üheks levinud vääruskumuseks on, et vaktsiini manustamine nõrgestab immuunsüsteemi. Vaktsineerimine hoopis tugevdab immuunsust selle haiguse suhtes, mille vastu on vaktsineeritud. Teadusuuringud on kinnitanud, et vaktsineerimine ei tee last vastuvõtlikumaks muudele nakkustele ega muuda teiste infektsioonide kulgu raskemaks.

VAKTSINEERIMISE KÕRVALTOIMETEST TULEB TEAVITADA PEREARSTI

Jälgige oma last vaktsineerimisele järgneval paaril ööpäeval tavapärasest enam. Vajadusel võtke ühendust oma perearstiga või helistage perearsti nõuandetelefonile 1220. Kui on vajalik kiire arstiabi järele, helistage hädaabinumbrile 112

- Palavikku üle 38°C võib langetada paratsetamooli abil. Lugege tähelepanelikult soovitatavaid annuseid ravimi infolehest. Vajadusel pidage nõu apteekri, pereõe või -arstiga.
- Turses ja punetavale süstekohale võib teha jaheda niiske kompressi kummeli tee või lihtsalt külma veega.
- Kui laps on rahutu ja nutune, võib põhjuseks olla süstekoha valulikkus, mida leevendab samuti paratsetamool.
- Üliharva võib tekkida tugev allergiline reaktsioon - anafülaksia. Selline reaktsioon tekib loetud minutite jooksul pärast vaktsiini manustamist ja vajab kiiret ravi. Pärast vaktsineerimist on soovitatav jääda veel veerandtunniks tervishoiuasutusse. Vaktsineerimisega tegelevad arstid ja õed oskavad seda allergilist reaktsiooni ravida.

Pöörduge kiiresti arsti poole, kui lapsel tekib ulatuslik sügelev lööve, silmade ja nää turse, hingamis- või neelamisraskus.

Kõikidest vaktsineerimise järel tekkinud kõrvaltoimetest tuleb teavitada perearsti. Nii saavad kõrvaltoimed korrektselt registreeritud ja laps saab vajadusel ravi. Vaktsiinide ohutust jälgitakse üle maailma väga hoolikalt mitmete seiresüsteemide abil.